

Алексеева Світлана
доктор педагогічних наук,
головний науковий співробітник відділу моніторингу
та оцінювання якості загальної середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України
<http://orcid.org/0000-0002-8132-0465>
sv-05@ukr.net

ГРОМАДСЬКА АТЕСТАЦІЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Висвітлені можливості і перспективи громадської акредитації закладів освіти як форми незалежного оцінювання їх якості освіти. Схарактеризовано складові системи забезпечення якості освіти, конкретизовано систему зовнішнього забезпечення якості освіти. Обґрунтовано, що громадська акредитація закладу освіти є формою оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації. Цей процес здійснюється на добровільних засадах за запитом закладу освіти. Особливістю процедури громадської акредитації закладу освіти є те, що її проводять винятково представники громадськості без залучення працівників органів державної влади чи місцевого самоврядування. Обов'язковою умовою для громадських об'єднань у реалізації їхніх нових повноважень є успішне проходження ними процедури акредитації, яку здійснює Державна служби якості освіти України. Такий підхід націлений на посилення громадсько-державного партнерства. Доведено, що важливою складовою проведення громадської акредитації закладів освіти є методика, яка є тим документом, що комплексно описує всі аспекти проведення процедури.

Ключові слова: *забезпечення якості освіти, громадська акредитація закладу освіти, фахові громадські об'єднання, зовнішнє забезпечення якості освіти, незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності.*

Abstract. *The possibilities and prospects of public accreditation of educational institutions as a form of independent assessment of their quality of education are highlighted. The components of the education quality assurance system are characterised, and the system of external education quality assurance is specified. It is substantiated that public accreditation of an educational institution is a form of evaluation of an educational institution in terms of the effectiveness of the internal system of quality assurance and ensuring that students achieve the learning outcomes provided for by educational programmes and educational standards. Public accreditation of an educational institution is carried out in order to recognise the quality of educational activities of an educational institution and to form its positive*

image and reputation. This process is carried out on a voluntary basis at the request of the educational institution. The peculiarity of the procedure of public accreditation of an educational institution is that it is carried out exclusively by representatives of the public without the involvement of employees of state authorities or local self-government. A prerequisite for civic associations to exercise their new powers is the successful completion of the accreditation procedure carried out by the State Education Quality Service of Ukraine. This approach is aimed at strengthening public-state partnership. It is proved that an important component of the public accreditation of educational institutions is the methodology, which is the document that comprehensively describes all aspects of the procedure.

Keywords: *quality assurance of education, public accreditation of educational institutions, professional associations, external quality assurance of education, independent assessment of the quality of education and educational activities*

Повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою і здобувається в інституційних або індивідуальних формах, визначених законодавством, як правило, в закладах освіти. В Україні розбудовано систему якості освіти, що орієнтована на формування довіри суспільства до закладів освіти. Основною метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є гарантування її якості та допомога закладам освіти і іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні її якості.

Стаття 41 Закону України «Про освіту» (2017) описує складові системи забезпечення якості освіти, що включає: 1) систему забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); 2) *систему зовнішнього забезпечення якості освіти*; 3) систему забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [1].

Зокрема, *система зовнішнього забезпечення якості освіти* включає інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти, наприклад, стандартизацію; ліцензування освітньої діяльності; акредитацію освітніх програм; інституційну акредитацію; *громадську акредитацію закладів освіти*; зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання; інституційний аудит; моніторинг якості освіти; атестацію педагогічних працівників; сертифікацію педагогічних працівників; громадський нагляд та інші інструменти, процедури і заходи, що визначаються спеціальними законами.

В статті 49. Закону України «Про освіту» (2017) зазначено, що громадська акредитація закладу освіти – це оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації. Цей процес здійснюється на добровільних засадах за запитом закладу освіти.

Громадська акредитація закладу освіти здійснюється акредитованими в установленому порядку фаховими громадськими об'єднаннями, іншими

акредитованими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності. Результати громадської акредитації закладу освіти можуть враховуватися при акредитації освітніх програм та інституційній акредитації. Успішні результати громадської акредитації закладу освіти засвідчуються відповідним сертифікатом, що видається на строк до десяти років.

Особливістю процедури громадської акредитації закладу освіти є те, що її проводять винятково представники громадськості без залучення працівників органів державної влади чи місцевого самоврядування. Держава вперше на законодавчому рівні делегує громадськості повноваження щодо незалежного оцінювання якості освіти та освітньої діяльності шкіл, а також визнає результати їхньої роботи. Єдиною обов'язковою умовою для громадських об'єднань у реалізації їхніх нових повноважень є успішне проходження ними процедури акредитації, яку здійснює Державна служби якості освіти України. Акредитація громадських фахових об'єднань, інших юридичних осіб відкриває нові, унікальні перспективи громадськості, закладам освіти та країні в цілому. Такий підхід націлений на посилення громадсько-державного партнерства, дає можливість акредитованим професійним об'єднанням реалізуватись у ролі експерта, визнаного державою, спроможного оцінити якість освіти та освітньої діяльності шкіл, та сприяє формуванню культури якості управління [2].

Громадська акредитація закладу освіти включає оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти, що здійснюється шляхом оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти, внутрішньої системи забезпечення якості освіти за такими основними напрямками: оцінювання освітнього середовища, оцінювання педагогічної діяльності, оцінювання здобувачів освіти, оцінювання управлінської діяльності [3].

Під час акредитації оцінюють: створення безпечних і комфортних умов навчання та праці, забезпечення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, забезпечення інклюзивного та мотивуючого до навчання освітнього простору, наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень, використання системи оцінювання, спрямованого на моніторинг навчальних досягнень кожного здобувача освіти (йдеться про те, щоб кожен вчитель дивився на учня в динаміці [4], спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінки, ефективне планування та прогнозування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх технологій, форм організації освітнього процесу та підходів до оцінювання навчальних досягнень із метою формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти [5], постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників [6]; налагодження партнерських взаємовідносин із здобувачами освіти, їх батьками та іншими законними представниками, працівниками закладу освіти, організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності [7], наявність стратегії розвитку та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань [8], формування відносин довіри, прозорості,

дотримання етичних норм, ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників [9], організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу [10], взаємодії закладу освіти з місцевою громадою, формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності [11]. За результатами громадської акредитації закладу освіти отримується висновок про якість освітньої діяльності та управлінських процесів, а також рекомендації щодо удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Успішні результати громадської акредитації закладу загальної середньої освіти засвідчуються сертифікатом. Заклади загальної середньої освіти, що мають чинний сертифікат про громадську акредитацію закладу освіти, вважаються такими, що пройшли інституційний аудит у плановому порядку. Відповідно до статті 50 Закону України «Про освіту» (2017) інформація про проведення та результати громадської акредитації закладу загальної середньої освіти оприлюднюється на вебсайті закладу освіти та/або його засновника протягом 10 днів з дня видачі сертифіката і надсилається до центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти.

Важливою складовою проведення громадської акредитації закладів освіти є методика, що є тим єдиним документом, який комплексно описує всі аспекти проведення процедури: від знайомства команди експертів з діяльністю школи до представлення результатів оцінювання її керівництву та засновнику. Для закладів освіти запропонована заявником методика також має вирішальне значення. Адже керівництво школи при виборі акредитованої юридичної особи, яка в подальшому здійснюватиме громадську акредитацію закладу, першочергово звертатиме увагу саме на цей документ.

У *Методиці проведення громадської акредитації закладів освіти* зазначається: мета, завдання, принципи, що лежать в основі процедури; опис категорії(-й) закладів освіти, для яких методика буде застосовуватися; алгоритм здійснення процедури; опис способів вимірювання результатів; перелік методів збору інформації, опису особливостей їхнього застосування; інструментарій, що буде застосовуватися під час незалежного оцінювання; опис методів, інструментів оцінювання результатів, що застосовуються для визначення рівня ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення учнями ученицями результатів навчання, передбачених державними стандартами та освітніми програмами; визначення умов, за яких заклад освіти вважається таким, що успішно пройшов процедуру громадської акредитації; опису орієнтовних рівнів освітньої діяльності закладу освіти та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти; можливий спосіб донесення інформації про результати громадської акредитації до керівництва та колективу закладу освіти, засновника.

Алгоритм здійснення громадської акредитації передбачає перелік послідовних та узгоджених між собою дій, заходів з моменту формування команди експертів та їхнього знайомства з діяльністю закладу освіти до представлення результатів громадської акредитації на загальне керівництву

(колективу) закладу та засновнику. Заявник самостійно визначає кількість та назву кожного з етапів процедури. Головне – чітке розуміння процедури та узгодженість усіх процесів.

Громадська акредитація є процедурою, альтернативною інституційному аудиту закладів освіти. А отже важливо, щоб заклади освіти використовували громадське повноваження щодо незалежного оцінювання якості освіти і запрошували представників громадськості до оцінювання освітньої діяльності шкіл без залучення працівників органів державної влади чи місцевого самоврядування. Держава на законодавчому рівні делегує громадськості повноваження щодо незалежного оцінювання якості освіти, а також визнає результати їхньої роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закону України «Про освіту» (2017) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Топузов, О., & Алексеева, С. (2024). Забезпечення якості загальної середньої освіти: сучасні виклики та можливості. Проблеми сучасного підручника, (33), 266–272. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272>
3. Кремень, В.Г., Ляшенко, О.І., & Локшина, О.І. (2020). Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура: Науково-аналітична доповідь. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2(2), 1-10. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-1>
4. Алексеева С. (2025) Оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників: атестація та сертифікація. Education and science in the context of global changes: scientific multidisciplinary monograph, International Center for Science and Social Transformation, 2025 С. 44-50 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744481>
5. Алексеева С. (2024) Новації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. Проблеми сучасного підручника. 1, 2024 С. 6-12 URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12>
6. Алексеева С. (2024) Дидактичні системи профільної середньої освіти різних типів закладів освіти: актуальні питання і перспективи розвитку. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2024 рік. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2024. С. 121-124 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744487>
7. Топузов О. М. Інноватика у сучасній освіті. Інноваційні аспекти освітнього та проєктного менеджменту: досвід А. Макаренка в діалозі із сучасністю : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14-15 березня 2024 р.). «Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 15-17.
8. Луговий, В. І., Топузов, О. М., Регейло, І. Ю., Гудим, І. М. (2023). Про результати виконання у 2022 році наукових досліджень з проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду: За результатами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України 26 січня 2023 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(1), 1-10. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5121>

9. Калініна, Л. М., Топузов, О. М., Лапінський, В. В. (2020). Факторна модель оцінювання ефективності управління закладом загальної середньої освіти та її практичне застосування. Інформаційні технології і засоби навчання. 6(80), 346–368. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723308>.
10. Васильєва, Д., Заболотна, О., Калініна, Л., Локшина, О., Топузов, О. (2023). Європейська якість навчання для кращої успішності учнів. Посібник для вчителів. Дрогобич: ТзОВ "Трек ЛТД". URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/PISA_math2-6-small.pdf
11. Алексеева, С. (June 26- 28, 2022) Організація освітнього процесу в старшій профільній школі в умовах непередбачуваних глобальних впливів In: Scientific Collection «InterConf»: with the Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference «International Forum: Problems and Scientific Solutions» CSIRO Publishing House, с. Melbourne, Australia, 102-108 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731128>
12. Закон України (2020) «Про повну загальну середню освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>